

Duurzaam renoveren van historische gebouwen

10 workshops

2 stands

1 spreekuur

Vrijdagochtend 30 september 2011 van 9.30 - 12.30 uur

De 4^e conferentie over duurzaam renoveren van historische gebouwen

Met workshops over ontwerpen, materialen, technieken en processen.
Gegeven door inspirerende en toonaangevende professionals.

Locatie: Provinciehuis Utrecht, Pythagoraslaan 101, 3584 BB Utrecht

Kosten € 50,- inclusief lunch

Aanmelden via bestuur@stichtingduurzaamrenoveren.nl

Op deze pagina de activiteiten kort weergegeven, op de volgende pagina's uitgebreider. Het is mogelijk aan 2 of 3 workshops deel te nemen en tussendoor stands of het spreekuur te bezoeken en contacten te leggen.

Spreekuur

- A. Integraal bouwadvies van de 'Huizenarts' door Johannes Frölich van architectenbureau RAU

Stands

- B. Rijksmonument de Witte Roos uit Delft
- C. Energie besparen bij historische gebouwen en beschermde monumenten van de Natuur en Milieufederatie Utrecht

Workshops

1. Warm bouwen door Miel Karthaus van KBNG architecten.
2. Nieuwe ideeën voor oude gebouwen door Marnix van der Meer van Zecc Architecten
3. Gezond renoveren met natuurlijke materialen door Beate Bouwman van Ecoscala
4. Iedereen op één lijn door Liesbeth Wassenberg van Bouwvrouw
5. DUMO-strategieën door Arno de Geest van de gemeente Utrechtse Heuvelrug
6. Bouwgame door Cora Gijswijt van Bouwwijzer
7. Een korte rondleiding door de wereld van duurzame energie door Gijs Diependaal en Rien Morren van GSU
8. 1001 monumenten door Barry Koperberg van bureau Waardestromen
9. Duurzaam renoveren in de utiliteitsbouw door Pepijn Schoonhoven van AT Osborne
10. Transactiemanagement bij duurzame renovaties door Eric Houtman van InterConcept en George Dujardin van Transaction Management Centre

1 WarmBouwen; een klimaattechniek voor oude gebouwen

- Een historisch pand met een gezond en comfortabel binnenklimaat?
- Met behoud van alle architectonische en monumentale waarden?
- Zonder dikke pakketten isolatie of dubbele ramen?
- Zonder gebruik van fossiele brandstof?

Architect Miel Karthaus van [KBNG](#) deelt zijn ervaringen over de restauratie van Rijksmonument [De Tempel](#) in Den Haag dat van een G naar een A label is gegaan. Leer in deze workshop of de techniek van WarmBouwen ook in uw geval toepasbaar is.

2 Nieuwe ideeën voor oude gebouwen

- Hoe geef je een monument een duurzaam tweede leven met behoud van het monumentale karakter?
- Hoe pas je duurzaamheidsmaatregelen bouwtechnisch en architectonisch in historische gebouwen?

In deze workshop geeft [Zecc architecten](#) concrete voorbeelden en oplossingen en bespreekt de dilemma's over o.a. na-isolatie. Zecc architecten heeft in 2011 in twee regio's de BNA prijs gewonnen en is de architect van het energieneutrale monument in Driebergen dat van een G naar een A++ label is gegaan.

3 Gezond renoveren met natuurlijke materialen

- Welke natuurlijke materialen kun je toepassen in historische gebouwen?
- Hoe pas je ze toe?
- Welke dilemma's kom je daarbij tegen?

Beate Bouwman van [Ecoscala](#) vertelt over materiaalgebruik bij het renoveren van historische gebouwen. Vanuit de filosofie van gezond, damp-open en reversibel renoveren kiest zij een aanpak gebaseerd op vier principes: 1. passiefhuis (als extreme vorm van energiebesparing), 2. actiefhuis (zelf energie opwekken), 3. cradle to cradle (geen afval, vooral in biologische cirkel), 4. bouwbiologie (goed binnenklimaat, damp-open materiaal). Specifiek demonstreert zij in deze workshop isolatie(systemen), leembouwproducten, verven en kozijnen.

4 Iedereen op één lijn

- Hoe pak je een project aan met veel verschillende partijen en hun belangen?
- Hoe verbind je van ambities en verantwoordelijkheden?
- Welk proces leidt tot een goed resultaat?

Duurzaam renoveren van historische gebouwen vraagt naast een technisch inhoudelijke, ook een procesmatige aanpak. Liesbeth Wassenberg van [Bouwvrouw](#) deelt concrete voorbeelden en tips over het verbinden van de werelden van duurzaamheid, milieu, monumenten, aannemers, architecten, vergunningen, opdrachtgevers en subsidieverstrekters.

5 DUMO-strategieën

- Passen we nieuwe installaties in?
- Welke na-isolatie is mogelijk?
- Hoe borgen we reversibiliteit?
- Hoe interacteren duurzaamheid en monumentenzorg?

De restauratie en instandhouding van monumentale gebouwen is en blijft maatwerk. Wat voor het ene monument een goede maatregel is, kan bij een ander monument juist een verkeerde oplossing zijn. Door het toepassen van de DUMO-strategieën kan in nagenoeg elke situatie een duurzaamheidseffect worden bereikt met behoud van de aanwezige monumentale waarden. Arno de Geest adviseur monumenten van de gemeente Utrechtse Heuvelrug neemt u mee in deze afwegingen en met name in het proces van belangenafweging.

6 Bouwgame

- Hoe ervaren partijen het bouwproces?
- Kom je tot andere standpunten als je elkaars positie begrijpt?
- Hoe versoepel en versnel je het proces?

In de bouwgame ervaart u onder begeleiding van Cora Gijswijt van [Bouwwijzer](#) hoe het is om in andermans schoenen te staan in een bouwproces.

Op interactieve wijze experimenteert u in de rol van overheden, bouwbedrijven, architecten, installateurs, milieuorganisaties en anderen met nieuwe duurzame oplossingen en ontdekt waar raakvlakken liggen. Kortom, leren door te doen. Game on!

7 Een korte rondleiding door de wereld van duurzame energie

- Welke mogelijkheden zijn er voor duurzame energieopwekking?
- Welke afwegingen maak je in je keuze voor apparatuur?
- Heeft een kleine duurzame investering wel zin?
- Hoe werkt het Tichelmann systeem?

Aan de hand van voorbeelden uit de praktijk gaan Gijs Diependaal en Rien Morren van [GSU](#) met u in gesprek over de mogelijkheden, valkuilen en aandachtspunten bij de plaatsing van apparatuur voor duurzame energieopwekking in historische gebouwen.

8 1001 monumenten

- Waarom benaderen we monumenten één voor één?
- Is het mogelijk een duurzame bouwstroom te creëren?
- Is schaalgrootte bij duurzaam renoveren van historische gebouwen te realiseren?

Nederland, en zeker de provincie Utrecht, kent veel prachtige monumenten. Ruim en robuust gebouwd, maar moeilijk te exploiteren en kostbaar in beheer en onderhoud. Voor ieder monument wordt opnieuw de puzzel gelegd welke duurzame maatregelen mogelijk zijn, hoe deze moeten worden gefinancierd en welke partijen bij de uitvoering worden betrokken. Barry Koperberg, visionair strateeg van bureau [Waardestromen](#) ziet hierin een uitdaging en grote kansen. Met nieuwe combinaties van bestaande technieken, vakmanschap, materialen en financiering, kan nieuwe waarde worden gecreëerd in een unieke bouwstroom die blijvend kwaliteit en comfort toevoegt aan schitterend historisch bezit. Bureau Waardestromen gaat met u in gesprek over de aanpak '1001 monumenten'.

9 Duurzaam renoveren in de utiliteitsbouw

- Wat zijn de vraagstukken bij duurzame renovatie in de utiliteitsbouw?
- Waar de bedrijfsprocessen van de gebruiker voortdurend in ontwikkeling zijn?
- Gebruiker, beheerder en eigenaar verschillende partijen zijn met verschillende belangen?
- Duurzaamheid is vastgelegd in meetmethoden als GreenCalc, BREEAM en Leed?

Pepijn Schoonhoven van [AT Osborne](#) bespreekt deze vragen aan de hand van actuele cases. Het kantoor van AT Osborne in Baarn is een Rijksmonument dat oorspronkelijk uit 1771 dateert, in 1905 is herbouwd en in 2009 in samenwerking met Triodos bank duurzaam is gerenoveerd. Van een G naar een C label. Het was het eerste Rijksmonument met een groenverklaring van het ministerie van VROM. Pepijn is ook betrokken bij de duurzame renovatie van het ASR gebouw in Utrecht.

10 Transactiemanagement bij duurzame renovaties

- Hoe verkort ik de procedure voor vergunningverlening?
- Hoe werken overheid, bewoners/gebruikers, architecten en aannemers effectief samen?
- Hoe gaan we om met complexe regelgeving?

Partijen die betrokken zijn bij duurzame renovatie van historische gebouwen hebben elkaar nodig om resultaten te realiseren. Terwijl er veel energie in is gestoken om de eigen processen op orde te krijgen, zijn er onderling nog veel raakvlakken die afstemming en overeenstemming vragen. Het verbinden van deze schakels is niet altijd gemakkelijk. Eric Houtman van [InterConcept](#) en George Dujardin van [Transaction Management Centre](#) nemen u aan de hand van concrete projecten in de bouw mee in de wereld van transactiemanagement: vermindering van regeldruk, vaardigheden op het gebied van regievoering, samenwerking en vertrouwen in complexe situaties, verlaging van (transactie)kosten. Kijk naar uw reguliere praktijk door een andere bril.

A Integraal bouwadvies van de 'Huizenarts'

Onder het motto 'Gezond leven in een gezond huis' geeft Johannes Frölich, architect bij [architectenbureau RAU](#), advies over de mogelijkheden voor duurzame en gezonde aanpassingen in bestaande bouw. Johannes verdiept zich in geschiedenis van het huis, de bouwkundige toestand en de budgettaire situatie van zijn bewoners. Vanuit zijn langdurige ervaring met duurzaam bouwen kent Johannes de materialen en installatietechniek in combinatie met woonbehoeftes, monumentenvoorschriften en subsidiemogelijkheden. Schuif bij hem aan voor een integraal advies.

B Natuur en Milieufederatie Utrecht

[Natuur en Milieufederatie Utrecht](#) voerde in 2009 en 2010 met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Nyenrode Business Universiteit een project uit over 'Energie besparen bij historische gebouwen en beschermde monumenten'. Bij de stand is informatie te vinden over de adviezen, presentaties, artikelen en conclusies uit dit project. De NMU gaat graag, samen met koplopers uit het bedrijfsleven en overheid, aan de slag om de particuliere monumentenbezitter te helpen met besparen van energie. Bezoek de stand als u hieraan een bijdrage wilt leveren of er meer informatie over wilt ontvangen.

C Rijksmonument de Witte Roos

Rijksmonument 'Huis de Witte Roos' in Delft dateert uit de 16e eeuw en is de afgelopen jaren duurzaam gerestaureerd. Het energieverbruik is met 80% afgenomen, de CO2 uitstoot is 90% lager dan in een conventioneel gerestaureerd gebouw. Het pand heeft een voorbeeldfunctie voor duurzame renovaties van monumenten en andere bestaande bebouwing. Stichting de Witte Roos, zal begin volgend jaar een publiekscentrum in het pand openen: EcoHuis Holland, wat een bruisende thuisbasis zal bieden voor activiteiten op het gebied van duurzaam leven. Angelique Bakels en Cor Rademaker informeren u over de restauratie en de activiteiten van de stichting.